

MIOKARD INFARKTI KASALLIGINI KELIB CHIQISHI VA TIBBIY
MUOLAJALAR

<https://doi.org/10.70728/a.series.v08.i02.011>

O'.O.Mamatkulova

Qo'qon Universiteti Andijon filiali v.b. dotsenti

T.A. Tolifov

Qo'qon Universiteti Andijon filiali (talaba)

S.I.Tulashev

Qo'qon Universiteti Andijon filiali (talaba)

Annotatsiya. Ushbu maqolada miokard infarkti tushunchasi, uning kelib chiqish sabablari, rivojlanish mexanzmlari, klinik belgilari hamda tashxislash va davolash usullari yoritilgan. Miokard infarkti yurak mushaklarining qon bilan ta'minlanishi to'xtashi oqibatida mekrozning rivojlanishi bilan kechadigan og'ir holat bo'lib, o'z vaqtida yordam ko'rsatilmasa hayot uchun xavf tug'diradi. Maqolada kasallikning xavf omillari, kechishi, asoratlari va oldini olish choralari haqida ham ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: Miokard infarkti, koronar arteriyalar, ateroskleroz, nekroz, tromboz, ishemiya, og'riq sindromi, EKG, tromboliz, reabilizatsiya, yurak yetishmovchiligi.

Аннотация

В данной статье рассматриваются понятие инфаркта миокарда, причины его возникновения, механизмы развития, клинические признаки, а также методы диагностики и лечения. Инфаркт миокарда — это тяжёлое состояние, сопровождающееся развитием некроза вследствие прекращения кровоснабжения сердечной мышцы; при отсутствии своевременной медицинской помощи оно представляет угрозу для жизни. В статье также приведены сведения о факторах риска, течении заболевания, осложнениях и мерах профилактики.

Ключевые слова: Инфаркт миокарда, коронарные артерии, атеросклероз, nekroz, tromboz, ishemiya, boleyoy sindrom, ЭКГ, trombolizis, reabilitatsiya, serdetsnaya nedostatochnost'.

Annotation. This article discusses the concept of myocardial infarction, its causes, mechanisms of development, clinical symptoms, as well as methods of diagnosis and treatment. Myocardial infarction is a severe condition characterized by the development of necrosis due to the cessation of blood supply to the heart muscle, which can be life-threatening if timely medical assistance is not provided. The article also provides

information about the risk factors, course, complications, and preventive measures of the disease.

Keywords: Myocardial infarction, coronary arteries, atherosclerosis, necrosis, thrombosis, ischemia, pain syndrome, ECG, thrombolysis, rehabilitation, heart failure.

Kirish. Miyokard infarkti (MI), odatda yurak xuruji sifatida tanilgan, yurak mushaklarining bir qismiga qon oqimi bloklanganda yuzaga keladigan hayot uchun xavfli tibbiy holat. Bu qon oqimining etishmasligi yurak to'qimalarining shikastlanishiga yoki o'limiga olib keladi, bu esa odam uchun og'ir oqibatlariga olib kelishi mumkin. Yurak xuruji yurakning doimiy shikastlanishiga va boshqa asoratlarga olib kelishi mumkin, bu butun dunyo bo'ylab o'limning asosiy sabablaridan biriga aylanadi. Miyokard infarktining sabablari, belgilari va xavf omillarini tushunish erta aniqlash va oldini olish uchun juda muhimdir. Ushbu maqolada biz miyokard infarktining ta'rifini, uning sabablarini, xavf omillarini, alomatlarini, tashxisini, davolash usullarini va uzoq muddatli istiqbollarini o'rganamiz, bu ham bemorlar, ham parvarish qiluvchilar uchun qimmatli ma'lumotlarni taqdim etadi.

Asosiy qism

Miyokard infarkti (MI) - yurak mushagining bir qismiga qon oqimi bloklangan yoki cheklanganda yuzaga keladigan yurak xurujining tibbiy atamasi. Ushbu blokirovka kislorod va ozuqa moddalarining yurak mushaklariga etib borishini oldini oladi, bu esa to'qimalarning shikastlanishiga yoki o'limiga olib keladi. MI ning asosiy sababi koronar arteriyalarda blyashka deb nomlanuvchi yog 'birikmalarining to'planishi, ateroskleroz deb ataladigan holat.

Miyokard infarkti yurakka etkazilgan zararining og'irligiga va blokirovka turiga qarab tasniflanadi:

ST balandligidagi miyokard infarkti (STEMI): Koronar arteriyaning to'liq tiqilib qolishi natijasida kelib chiqqan yurak xurujining yanada og'ir turi. Odatda yurakning EKG (elektrokardiogramma)dagi o'zgarishlar bilan tashxislanadi.

ST balandligi bo'lmagan miyokard infarkti (NSTEMI): Yurak xurujining kamroq og'ir turi, bu erda blokirovka qisman yoki vaqtinchalik bo'lib, yurak mushaklarining shikastlanishi kamroq bo'lishi mumkin.

Miyokard infarktining ikkala turi ham qon oqimini tiklash va yurakning keyingi shikastlanishiga yo'l qo'ymaslik uchun tezkor tibbiy davolanishni talab qiladi.

Natijalar va xavf omillari

Yuqumli kasalliklar.

Infektsiyalar miyokard infarktining bevosita sababi bo'lmasa-da, ba'zi virusli yoki bakterial infektsiyalar koronar arteriyalarda yallig'lanishga olib kelishi mumkin, bu esa blyashka yorilishi xavfini oshiradi. Miyokardit (yurak mushaklarining yallig'lanishi) kabi

yallig'lanish holatlari ham yurak xuruji xavfiga hissa qo'shishi mumkin, garchi ular kamroq tarqalgan.

Genetik-autoimmun sabablar.

Genetik omillar.

Oilada yurak xastaligi tarixi miyokard infarkti xavfini oshiradi. Tug'ilishdan yuqori xolesterin miqdorini keltirib chiqaradigan oilaviy giperkolesterolemiya kabi irsiy kasalliklar ham ateroskleroz va keyingi yurak xurujlarini rivojlanish ehtimolini sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Otoimmun kasalliklar.

Lupus va revmatoid artrit kabi otoimmün sharoitlar yurak-qon tomir kasalliklari xavfini oshirishi mumkin. Bunday sharoitlar surunkali yallig'lanishni keltirib chiqaradi, bu arteriyalarda blyashka to'planishiga yordam beradi va yurak xuruji ehtimolini oshiradi.

Turmush tarzi va ovqatlanish omillari.

Noto'g'ri ovqatlanish.

To'yingan yog'lar, trans yog'lar va xolesterin miqdori yuqori bo'lgan dietalar arteriyalarda blyashka to'planishiga yordam beradi, bu aterosklerozga olib keladi va MI xavfini oshiradi. Qayta ishlangan ovqatlar, shakar va qizil go'shtni ko'p iste'mol qilish ham yurak sog'lig'iga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Semirib ketish va jismoniy harakatsizlik.

Semirib ketish, ayniqsa qorin bo'shlig'idagi semirish, yurak kasalliklari uchun asosiy xavf omilidir. Jismoniy faollikning etishmasligi kilogramm ortishi, yuqori qon bosimi va xolesterin miqdorining oshishiga olib keladi, bularning barchasi yurak xurujlari xavfining yuqoriligi bilan bog'liq.

Spirтли ichimliklarni haddan tashqari iste'mol qilish.

Ko'p ichish qon bosimi va xolesterin darajasini oshirishi mumkin, bu esa koronar arteriya kasalligi va miyokard infarkti rivojlanish xavfini oshiradi.

Asosiy xavf omillari.

Yoshga nisbatan: Yurak xuruji xavfi yoshga qarab ortadi, ayniqsa erkaklar uchun 45 yoshdan oshgan va ayollar uchun 55 yoshdan oshgan shaxslar uchun. Odamlar yoshi bilan qon tomirlari kamroq moslashuvchan bo'lib qoladi va arteriyalarda blyashka to'planishi ortadi.

Jins nisbatan: Erkaklar ayollarga qaraganda erta yoshda yurak xurujini boshdan kechirish xavfi yuqori. Biroq, ayollar uchun xavf menopauzadan keyin sezilarli darajada oshadi, bu esa himoya estrogen darajasining pasayishi bilan bog'liq.

Yuqori qon bosimi.

Gipertenziya (yuqori qon bosimi) miyokard infarkti uchun eng muhim xavf omillaridan biridir. Yuqori qon bosimi arteriyalarga zarar etkazadi, bu ularni blyashka to'planishiga ko'proq moyil qiladi va koronar arteriya kasalligiga olib keladi.

Yuqori xolesterin.

Past zichlikdagi lipoprotein (LDL) xolesterin yoki "yomon" xolesterinning ko'tarilgan darajasi arteriyalarda blyashka hosil bo'lishiga yordam beradi. Boshqa tomondan, yuqori zichlikdagi lipoprotein (HDL) xolesterin yoki "yaxshi" xolesterin miqdori blyashka olib tashlashga va yurak xastaliklari xavfini kamaytirishga yordam beradi.

Diabet: qandli diabet bilan og'riq odamlarda qondagi qand miqdori yuqori bo'lganligi sababli miyokard infarkti xavfi ortadi, bu esa vaqt o'tishi bilan qon tomirlariga zarar etkazishi mumkin. Qandli diabet, shuningdek, yuqori xolesterin va qon bosimi bilan bog'liq bo'lib, bu xavfni yanada oshiradi.

Chekish: chekish yurak-qon tomir kasalliklari uchun asosiy xavf omilidir. Qon tomirlariga zarar etkazadi, qon bosimini oshiradi va qon pıhtılarının shakllanishini oshiradi, bularning barchasi yurak xuruji xavfini oshiradi.

Ruhiy xolat: surunkali stress, tashvish va depressiya qon bosimi, yurak urish tezligini ko'tarish va tomirlarda yallig'lanishni keltirib chiqarish orqali yurak xuruji xavfini oshirishi mumkin.

Miyokard infarktining belgilari.

Miyokard infarktining belgilari odamdan odamga farq qilishi mumkin. Ba'zi odamlar klassik alomatlariga duch kelishsa, boshqalari atipik belgilarga ega bo'lishi mumkin. Alomatlarni erta aniqlash hayotni saqlab qolishi mumkin, chunki o'z vaqtida davolash yurakning keyingi shikastlanishining oldini olish uchun juda muhimdir.

Umumiy belgilar.

Ko'krak og'rig'i yoki noqulaylik.

Yurak xurujining eng keng tarqalgan alomati ko'krak qafasidagi og'riq yoki noqulaylikdir. Bu ko'krak qafasidagi bosim, siqilish yoki og'ir yuk kabi his qilishi mumkin. Og'riq qo'llarga, orqaga, bo'yinga, jag'ga yoki oshqozonga tarqalishi mumkin.

Nafas qisilishi. Nafas olish qiyinlishuvi, ayniqsa jismoniy zo'riqish paytida yoki yotganda, miyokard infarkti belgisi bo'lishi mumkin. Bu yurakning qonni samarali pompalay olmasligi tufayli yuzaga keladi, bu esa o'pkada suyuqlik to'planishiga olib keladi.

Charchoq yoki zaiflik. Yurak xurujiga duchor bo'lgan odamlar, hatto minimal kuch bilan ham, g'ayrioddiy charchagan yoki zaif his qilishlari mumkin. Bu alomat ko'pincha ayollarda ko'proq aniqlanadi.

Bosh aylanishi. Miyaga qon oqimi kamayganida zaiflik, bosh aylanishi yoki hushdan ketish kuzatilishi mumkin. Bu yurak xurujining tez-tez uchraydigan alomati, ayniqsa dastlabki bosqichlarda.

Ko'ngil aynishi va terlash. Ko'ngil aynishi, qusish yoki sovuq ter ko'krak qafasidagi og'riqlarga hamroh bo'lishi mumkin, ayniqsa ayollarda. Ushbu alomatlar ko'pincha oshqozon-ichak trakti bilan bog'liq muammolar bilan yanglishishi mumkin.

Tananing boshqa qismlarida og'riq. Yurak xurujidagi og'riq chap qo'l, bo'yin, jag', orqa yoki oshqozonga tarqalishi mumkin. Ba'zi odamlar ko'krak qafasidagi og'riqlarsiz bu sohalarda noqulayliklarga duch kelishlari mumkin.

Shoshilinch tibbiy yordam uchun ogohlantirish belgilari.

- Bir necha daqiqadan ko'proq davom etadigan kuchli ko'krak og'rig'i yoki noqulaylik.
- To'satdan yoki minimal kuch bilan paydo bo'ladigan nafas qisilishi.
- Qo'l, bo'yin, jag' yoki oshqozonga tarqaladigan og'riq.
- To'satdan bosh aylanishi, bosh aylanishi yoki hushidan ketish.
- Ko'krak og'rig'i bilan birga paydo bo'ladigan ko'ngil aynishi va qayt qilish.
- Sovuq terlash yoki jismoniy zo'riqishsiz ortiqcha terlash.

Agar ushbu alomatlardan biri mavjud bo'lsa, darhol tibbiy yordamga murojaat qilish juda muhimdir. Erta tashhis yurakning keyingi shikastlanishining oldini oladi va omon qolish imkoniyatini oshiradi.

Miyokard infarkti diagnostikasi. Miyokard infarkti diagnostikasi klinik baholash, laboratoriya testlari va tasviriy tadqiqotlarning kombinatsiyasini o'z ichiga oladi.

Klinik baholash.

- Bemor tarixi: Shifokor simptomlar, xavf omillari va yurak kasalligining har qanday oila tarixi haqida so'raydi.
- Jismoniy tekshiruv: Jismoniy tekshiruv yurak xuruji belgilarini aniqlashi mumkin, masalan, anormal yurak tovushlari, past qon bosimi yoki oyoqlarda shish.

Diagnostik testlar.

1. Elektrokardiogram (EKG):

EKG yurakning elektr faolligini qayd etadi va yurak ritmidagi anormalliklarni yoki yurak xurujidan kelib chiqqan yurak shikastlanishi belgilarini aniqlay oladi.

Qon testlari yurak mushaklari shikastlanganda chiqariladigan troponin kabi ba'zi fermentlar va oqsillarning yuqori darajasini aniqlashi mumkin. Ushbu biomarkerlarning yuqori darajasi yurak xurujini ko'rsatadi.

Ekokardiyogramma. Ekokardiyogramma yurakning tuzilishi va funksiyasini tasvirlash uchun tovush to'lqinlaridan foydalanadi. Bu qon oqimining etishmasligi tufayli yurakning to'g'ri qisqarmaydigan joylarini ko'rsatishi mumkin.

Koronar angiografiya. Koronar angiografiya koronar arteriyalarga kontrastli bo'yoq kiritishni va tomirlardagi tiqilib qolishni yoki torayishni aniqlash uchun rentgen tasvirini olishni o'z ichiga oladi.

Stress testi. Stress testi jismoniy faoliyat davomida yurakning qanchalik yaxshi ishlashini o'lchaydi. U yurakning arteriyalar bloklanganligi sababli etarli qon olmaydigan hududlarini aniqlashga yordam beradi.

Differentsial diagnostika: Miokard infarktida angina pektorisi, oshqozon-ichak trakti bilan bog'liq muammolar (masalan, kislota oqimi) va mushak-skelet tizimining og'rig'i kabi simptomlar mavjud. Ushbu shartlarni farqlash uchun to'liq baholash va diagnostik test talab qilinadi.

Miyokard infarktini davolash usullari.

Miyokard infarktini davolash yurakdagi qon oqimini tiklash, og'riqni yo'qotish va asoratlarni oldini olishga qaratilgan. Davolash usullari dori-darmonlarni, jarrohlik aralashuvlarni va turmush tarzini o'zgartirishni o'z ichiga olishi mumkin.

Tibbiy muolajalar:

Aspirin. Aspirin ko'pincha yurak xuruji paytida qon ivishini kamaytirish va koronar arteriyalarning keyingi bloklanishini oldini olish uchun darhol qo'llaniladi.

Trombolitik terapiya (trombni yo'q qiluvchi dorilar).

Trombolitik preparatlar, masalan, alteplaza, qon quyqalarini eritib, yurakka qon oqimini tiklash uchun ishlatiladi. Agar angioplastika darhol mavjud bo'lmasa, bu dorilar odatda favqulodda vaziyatlarda beriladi.

Antiplatelet preparatlari. Klopidoqrel yoki tikagrelor kabi dorilar yurak xurujidan keyin koronar arteriyalarda qon pulpachalarini shakllanishiga yo'l qo'ymaslik uchun ishlatiladi.

Beta-blokerlar. Beta-blokerlar yurak urish tezligini va qon bosimini pasaytirish, yurak xurujidan keyin yurak faoliyatini yaxshilash orqali yurak ish yukini kamaytiradi.

Angiotensinga aylantiruvchi ferment (ACE) ingibitorlari.

ACE inhibitörleri qon bosimini pasaytirishga yordam beradi va yurakdagi kuchlanishni kamaytiradi. Ular ko'pincha yurak xurujidan keyin tiklanishni yaxshilash va kelajakda yurak muammolari xavfini kamaytirish uchun buyuriladi.

Statinlar. Statinlar xolesterin darajasini pasaytirishga yordam beradi va arteriyalarda qo'shimcha blyashka paydo bo'lish xavfini kamaytiradi.

Jarrohlik muolajalari.

Angioplastika va stentlash.

Angioplastika toraygan koronar arteriyalarni kengaytirish uchun balondan foydalanishni o'z ichiga oladi va ko'pincha arteriyani ochiq saqlash uchun stent qo'yiladi.

Koronar arteriya bypass payvandlash (KABG):

CABG - bu jarrohlik muolaja bo'lib, unda tananing boshqa qismidagi qon tomir bloklangan koronar arteriyani chetlab o'tib, yurakka qon oqimini tiklaydi.

Farmakologik bo'lmagan davolash usullari:

Kardiyak rehabilitatsiya. Kardiyak rehabilitatsiya dasturlari odamlarga yurak xurujidan xalos bo'lishga va yurak-qon tomir sog'lig'ini yaxshilashga yordam berish uchun nazorat ostida jismoniy mashqlar, ta'lim va maslahatlarni o'z ichiga oladi.

Hayot tarzi o'zgarishlar. Ratsiondagi o'zgarishlar, jismoniy mashqlar va chekishni tashlash kelajakdagi yurak xurujlarining oldini olishda uchun juda muhimdir.

Miokard infarktining asoratlari. Agar miyokard infarkti davolanmasa yoki noto'g'ri davolansa, u og'ir asoratlarga olib kelishi mumkin.

Yurak etishmovchiligi. Yurak xuruji yurak mushaklariga zarar etkazishi mumkin, bu yurak etishmovchiligiga olib keladi, yurak qonni samarali pompalay olmaydi.

Aritmiyalar. Anormal yurak ritmlari, shu jumladan qorincha fibrilatsiyasi yurak xurujidan keyin paydo bo'lishi mumkin va hayot uchun xavfli bo'lishi mumkin.

Kardiogen shok. Kardiogen shok yurakning organizm ehtiyojlarini qondira olmaydigan og'ir holati bo'lib, o'z vaqtida davolanmasa, a'zolar etishmovchiligi va o'limga olib keladi.

Kontur. Yurak xuruji miyaga o'tadigan qon pıhtılarının paydo bo'lish xavfini oshirishi va insultga olib kelishi mumkin.

Perikardit. Yurak atrofidagi shilliq qavatning yallig'lanishi (perikard) yurak xurujidan keyin paydo bo'lishi va ko'krak og'rig'iga sabab bo'lishi mumkin.

Miyokard infarktining oldini olish.

Miyokard infarkti uchun ba'zi xavf omillarini (masalan, yosh va genetika) nazorat qilib bo'lmaydigan bo'lsa-da, ko'plab turmush tarzi o'zgarishlari yurak kasalliklarini rivojlanish xavfini kamaytirishga yordam beradi:

Sog'lom ovqatlanish. Meva, sabzavotlar, to'liq don va sog'lom yog'larga boy parhez ateroskleroz va yurak kasalliklari xavfini kamaytirishi mumkin.

Muntazam mashqlar. Jismoniy faollik yurakni mustahkamlaydi, qon bosimini pasaytiradi va sog'lom vazni saqlashga yordam beradi, yurak xuruji xavfini kamaytiradi.

Chekishni tashlash. Chekishni tashlash yurak xastaligi xavfini sezilarli darajada kamaytiradi va umumiy yurak sog'lig'ini yaxshilaydi.

Surunkali vaziyatlarni boshqarish. Qandli diabet, yuqori qon bosimi va yuqori xolesterinni to'g'ri boshqarish miyokard infarkti xavfini kamaytirishga yordam beradi.

Prognoz va uzoq muddatli istiqbol.

Miyokard infarktining prognozi yurak xurujining og'irligiga, yurakning shikastlanish darajasiga va davolanish qanchalik tez amalga oshirilishiga bog'liq. Erta aralashuv va to'g'ri boshqarish bilan ko'p odamlar tiklanadi va faol hayot kechiradi. Biroq, yurak xuruji uzoq muddatli asoratlarga olib kelishi mumkin, masalan, yurak etishmovchiligi yoki aritmiya, doimiy tibbiy yordam va turmush tarzini o'zgartirishni talab qiladi.

Xulosa

Miyokard infarkti – hozirda yosharib borayotgan kasalliklardan biri bo'lib, yurak mushak to'qimasining koronar qon ta'minotini keskin buzilishi natijasida yuzaga keladigan hayot uchun xavfli kasallikdir. U eng ko'p ateroskleroz, tromboz va yurak tomirlarining spazmi oqibatida paydo bo'ladi. Kasallikning o'z vaqtida aniqlanishi, zamonaviy tekshiruvlar, EKG, laborator tahlillari va klinik belgilarni to'g'ri baholash davolash samaradorligini oshiradi. Davolashda shoshilinch yordam, erta tashxis, kasallikni kelib chiqishini oldini oladi va davolashga yordam beradi bu esa aholi salomatligini saqlashda muhim tashabbus xisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1 Y. L. Arslonov, T. A. Nazarov A. A. Bobomurodov. Ichki kasalliklar. ILM ZIYO - 2013.

2 O‘. Sharopov, F. G‘afforova. Ichki kasalliklar. Yangi asr avlodi 2006.

3 “Acute Myocardial Infarction: Etiologies and Mimickers in Young Adults” — 2023 yil.

4 “The pathophysiology of acute myocardial infarction and strategies of protection” — 2017 yil.

5 “The global prevalence of myocardial infarction: a systematic review” — 2023 yil.